

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Delbetänkande över förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen

Er beteckning: Ju2021/00355

Länsstyrelsen i Västmanlands län yttrar sig över valutredningens delbetänkande Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen (SOU 2021:7).

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget i stort men anser att vissa saker behöver förtydligas.

3 kap. 1 och 5 §§

Länsstyrelsen är positiv till det fokus som läggs på att utbildningen av röstmottagare och att den ska ge likvärdiga kunskaper. Mot den bakgrunden ifrågasätter länsstyrelsen om det är nödvändigt för valnämnderna att ha möjlighet att helt ersätta det utbildningsmaterial som Valmyndigheten kommer tillhandahålla eller om det är tillräckligt för valnämnderna att ha möjlighet göra tillägg.

För att uppnå huvudsyftet med förslaget anser länsstyrelsen att det är lämpligt om Valmyndigheten i första hand är den som kvalitetssäkrar utbildningsmaterialet. För det fall det är länsstyrelserna som ska kvalitetssäkra materialet önskar länsstyrelsen att utredningen förtydligar vilka kriterier som ska vägas in vid kvalitetssäkringen och vad länsstyrelserna i övrigt ska beakta för att säkra att kvaliteten är likvärdig.

Länsstyrelsen är osäker på om samrådsformen är lämplig för att kvalitetssäkra eventuella ändringar i utbildningsmaterialet. Ett samråd är endast rådgivande medan det av förslaget till ändring i 3 kap. 5 § framgår att kvaliteten har säkerställts. Fråga är om kvaliteten har säkerställts efter ett samråd där påpekande från länsstyrelsen inte efterkommit.

Av utredningen framgår att samråd kan ske med företrädare för länsstyrelserna. Länsstyrelsen vill påpeka att det inte finns några utpekade gemensamma företrädare för länsstyrelserna, utan att det rör sig om 21 olika myndigheter där varje valnämnd får vända sig till sin länsstyrelse.

3 kap. 6 §

Det skapar tydlighet och förutsebarhet om det finns en utpekad person som har utökat ansvar i varje röstningslokal. Länsstyrelsen är därför i stort positiv till förslaget.

Valnämnderna kan ha svårt att rekrytera ordförande till röstmottagningen. Därtill är det otydligt för valnämnderna vilka kvalifikationer som krävs för att vara ordförande och om de skiljer sig från de som ställs för röstmottagare. Mot den bakgrunden vill länsstyrelsen att utredningen förtydligar vilka konsekvenserna blir om valnämnden inte har möjlighet att rekrytera en ordförande till någon röstmottagning eller om denne saknar de kvalifikationer som krävs, exempelvis inte har erfarenhet från tidigare val.

I en vallokal ska finnas en ordförande och en vice ordförande för att hela tiden kunna uppfylla kravet på en ordförande närvarande. I föreslagna ändring till 3 kap. 6 § ställs endast krav på en närvarande ordförande. Under en arbetsdag kommer det dock finnas tillfällen då kravet inte kommer kunna uppfyllas, vid exempelvis toalettbesök och lunchpaus. Länsstyrelsen önskar därför att utredningen förtydligar hur kravet på en närvarande ordförande kan uppfyllas under de förutsättningarna samt vad konsekvenserna blir av kortare avbrott i ordförandens närvaro. Det är viktigt att ansvarsfördelningen är tydlig vid varje givet tillfälle.

7 kap. 3 §

Länsstyrelsen anser att det är bra om det förtydligas att röstmottagaren ska vara närvarande även när väljaren tar hjälp av annan person, men att röstmottagaren inte behöver få veta vad väljaren röstat på. Detta då bestämmelsens syfte är att tillförsäkra att valhandlingen går rätt till.

Svåra gränsdragningar kan komma att uppstå för en röstmottagare när väljaren som röstmottagaren biträder valt ytterligare en person till hjälp. Länsstyrelsen önskar att utredningen förtydligar röstmottagarens roll vid denna situation, framför allt om röstmottagaren har någon kontrollerande funktion och i förekommande fall något mandat att ingripa.

Vad blir konsekvensen om en väljare vägrar att röstmottagaren är närvarande när väljaren tar hjälp av en annan person. Det bör rimligtvis medföra att rösten inte anses ha gjorts i ordning på rätt sätt och därmed inte kan tas emot. Länsstyrelsen önskar att detta förtydligas och kan utgöra stöd för röstmottagare i en sådan situation.

Det är positivt att skyddet för valhemligheten stärks i de fall väljaren får hjälp av en privatperson att rösta.

Det är viktigt att den information om tystnadsplikt som lämnas är korrekt, begriplig och enhetligt utformad. Valmyndigheten bör ta fram det skriftliga material som röstmottagarna ska lämna över och materialet bör också kunna lämnas på flera språk.

8 kap. 1 §

Det är bra att förtydliga att all röstmottagning är offentlig på grund av det fortsatta förtroende för valsystemet och valens legitimitet.

Det är dock inte alltid möjligt att uppfylla offentlighetsprincipen, trots att det inte finns uttrycklig bestämmelse för detta. Exempelvis vid ambulerande röstmottagning där röstmottagningen sker i den enskilde väljarens hem eller på sjukvårdsinrättning. Vid ambulerande röstmottagning lämnar väljaren sin röst till av valnämnden särskilt förordnade röstmottagare. Detta ska därför ses som en del av röstmottagningen och är offentlig. Länsstyrelsen anser att integritetsintresset väger tyngre i dessa situationer att de bör undantas från offentlighet.

8 kap. 3a §

Länsstyrelsen anser att den föreslagna bestämmelsen om tystnadsplikt i 7 kap. 3 § även bör omfatta det tillfället när väljaren får hjälp av en privatperson att ta sina valsedlar. Uppgift om hur väljaren har röstat kan komma att röjas redan i samband med att denne tar sina valsedlar och bör ses som en del av valhandlingen.

8 kap. 5 §

Utan ytterligare vägledning kan det vara svårt för röstmottagaren att bedöma vad som är av väsentlig betydelse för genomförandet av röstmottagningen. Därför önskar länsstyrelsen att utredningen förtydligar vad som avses med av "väsentlig betydelse", gärna genom att exemplifiera.

Länsstyrelsen önskar även att det förtydligas vilken karaktär ett beslut om att avvisa någon från ett röstmottagningsställe eller att tillfälligt avbryta röstmottagningen har; om det utgör ett normbeslut eller ett förvaltningsbeslut. Det är också viktigt att röstmottagaren får tydliga instruktioner för förfarandet om ett sådant beslut skulle behöva fattas och vem som är behörig att fatta beslutet.

Ett beslut om att avvisa någon från ett röstmottagningsställe eller att tillfälligt avbryta röstmottagningen medför inte att någon hindras från att använda sin rösträtt. Möjligheten att rösta antingen vid en senare tidpunkt eller vid ett annat röstmottagningsställe. Därför önskar länsstyrelsen att sådana beslut inte ska vara möjliga att överklaga.

I detta ärende, där landshövding Minoo Akhtarzand beslutat, har jurist Johan Söderlund varit föredragande. I ärendets slutliga handläggning har även länsråd Ulrica Gradin deltagit.

Minoo Akhtarzand

Johan Söderlund